

Warszawa, dn. 21 maja 2021 r.

BDG.0143.123.2021.KS

Pan
adw. Zbigniew Bakalarczyk
Kancelaria SWB Swaton Wasilewski
Bakalarczyk Bednarski Adwokat i Radcowie
Prawni Spółka Partnerska
e-mail: zbigniewbakalarczyk@kancelariaswb.pl

W odpowiedzi na pismo z dnia 17 maja 2021 r. skierowane do Centralnego Zarządu Służby Więziennej za pośrednictwem poczty elektronicznej, w którym zawarto wniosek o udostępnienie informacji złożony w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, niniejszym informuję, co następuje:

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami przebywających w warunkach izolacji penitencjarnej podlega stałemu monitorowaniu. W ramach posiadanych kompetencji i powierzonych obowiązków grupy funkcjonariuszy różnych pionów (w tym przede wszystkim funkcjonariusze i pracownicy służby zdrowia, wychowawcy i psychologzy) dokładają wszelkich starań, aby osobom wymagającym wsparcia również przy czynnościach życia codziennego, zapewniona była właściwa i adekwatna do ich potrzeb pomoc.

Opisane powyżej działania nierozłącznie wpisują się w zadania Służby Więziennej oraz cele i zasady wykonywania kary pozbawienia wolności. Wykonywanie kar, środków karnych i środków zapobiegawczych realizowane jest w zgodzie z zasadami humanitaryzmu, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego w oparciu nie tylko o art. 4 Kodeksu karnego wykonawczego i art. 2 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, ale również w zgodzie z normami konstytucyjnymi, w tym w szczególności z zasadą nienaruszalności i poszanowania godności człowieka i zakazem stosowania tortur i poniżającego traktowania, oraz w oparciu o przepisy szeregu ratyfikowanych umów międzynarodowych, w tym w szczególności Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Europejskiej Konwencji o Zapobieganiu Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu z dnia 26 listopada 1987 r. i Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Według ostatnich dostępnych danych statystycznych z dnia 31 grudnia 2020 r. (dane w ujęciu kompleksowym zbierane są dwa razy do roku) w jednostkach penitencjarnych przebywało 118 osadzonych poruszających się na wózku inwalidzkim i 454 osadzonych korzystających na stałe z kul łokciowych. Równocześnie zbierane są dane dotyczące osadzonych chorych psychicznie, ubezwłasnowolnionych i upośledzonych umysłowo przebywających w jednostkach penitencjarnych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. w jednostkach

penitencjarnych przebywało 546 osadzonych chorych psychicznie, 35 osadzonych ubezwłasnowolnionych oraz 63 osadzonych upośledzonych.

Odnosząc się do działań podejmowanych przez administrację więzienną w celu zagwarantowania osobom pozbawionym wolności z niepełnosprawnością niezbędnego wsparcia informuję, że osadzonym z niepełnosprawnością fizyczną, których stan zdrowia lekarz ocenił jako uniemożliwiający samodzielne funkcjonowanie oraz wymagającym opieki i pomocy innych osób, zapewnia się pomoc innych osadzonych posiadających odpowiednie kwalifikacje, zatrudnionych jako opiekunowie osób niepełnosprawnych. W tym celu w 2020 r. zrealizowano szkolenia zawodowe skazanych pod nazwą „Opiekun osoby starszej lub niepełnosprawnej”. W ramach ww. działań uczestniczyło 526 osadzonych. Szkolenia realizowano zarówno w z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, jak i Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Na koniec 2020 r. 55 osadzonych było zatrudnionych jako opiekun osoby z niepełnosprawnością.

Jak wskazano na wstępie, osoby ze stwierdzonymi niepełnosprawnościami przebywające w jednostkach penitencjarnych otoczone są szczególną opieką administracji więziennej. W celu zapewnienia możliwie jak najwyższego komfortu życia, osobom takim zapewnia się możliwość uczestnictwa w spotkaniach z przedstawicielami instytucji wyspecjalizowanych w pomocy osobom niepełnosprawnym, a w szczególności z pracownikami właściwych ośrodków pomocy społecznej, fundacji, stowarzyszeń, instytucji oraz innych podmiotów zewnętrznych zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych. W 2020 r. funkcjonowało 71 porozumień zawartych przez dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych z podmiotami zewnętrznymi, które swoim zakresem obejmowały pomoc osadzonym z niepełnosprawnościami.

Zakłady karne i areszty śledcze obejmują osadzonych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej pomocą (m.in. z uwagi na stan zdrowia, ograniczenia wynikające z niepełnosprawności, bezdomność, trudności w znalezieniu zatrudnienia po zwolnieniu), czyli programem przygotowania do wolności, o którym mowa w art. 164 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego. W ww. działaniach uczestniczy właściwy kurator zawodowy, a dodatkowo mogą współdziałać stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, których celem działania jest realizacja zadań readaptacyjnych, jak również kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania. W 2020 r. ww. pomocą objęto 85 osadzonych z niepełnosprawnościami.

W przypadku pobytu osadzonych niewidomych na terenie jednostek organizacyjnych Służby Więziennej istnieje możliwość wypożyczenia maszyny do pisania Braille'em. Zgodnie z zasadami indywidualizacji i stwierdzonymi potrzebami w tym zakresie, w Zakładzie Karnym w Bydgoszczy Fordonie prowadzony jest program specjalistyczny w ramach oddziaływań terapeutycznych, służących przede wszystkim usprawnianiu osób z dysfunkcjami narządu wzroku. Zajęcia realizowane są w przeznaczonym do tego oddziale mieszkalnym, gdzie skazani odbywają karę w systemie terapeutycznym poprzez organizowanie kursów orientacji przestrzennej i pisania pismem Braille'a.

Osoby wykazujące zaburzenia psychiczne, upośledzone umysłowo, prezentujące poważne zaburzenia zachowania, stwarzające istotne problemy wychowawcze są kierowane do Ośrodków Diagnostycznych celem przeprowadzenia badań psychologicznych. Efektem tych

działań jest sporządzenie orzeczenia psychologiczno-penitencjarnego, które zawiera m.in. szczegółową diagnozę psychologiczną skazanego oraz wskazania i zalecenia do dalszej pracy. Komisja penitencyjna na podstawie wyników przeprowadzonych badań kieruje osoby wykazujące poważne dysfunkcje psychiczne i problemy adaptacyjne do odbywania kary w systemie terapeutycznym w oddziałach dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. W 2020 roku wykonano łącznie 1159 badań psychologicznych na podstawie których sporządzono orzeczenia psychologiczno – penitencjarne. Zdecydowanie najliczniejszą grupę (610) stanowili skazani, co do których zachodziło podejrzenie konieczności stosowania oddziaływań w warunkach oddziału terapeutycznego dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. Wykonanie badań tej populacji skazanych, przede wszystkim w celu opracowania optymalnych sposobów oddziaływań, stanowiło w 2020 roku priorytet w pracy ośrodków diagnostycznych. W 2020 r. we wszystkich oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo 2558 skazanych objętych było oddziaływaniami specjalistycznymi. łącznie funkcjonowały 23 oddziały o wymienionej wyżej specjalizacji, które dysponowały 1778 miejscami.

Dodatkowo, na mocy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, osadzeni mogą korzystać ze środków finansowych między innymi na pokrywanie kosztów związanych ze specjalistycznym leczeniem lub rehabilitacją leczniczą oraz uzyskiwaniem orzeczeń o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy, pokrywaniu kosztów transportu specjalnego, zgodnie ze wskazaniami lekarskimi lub przejazdów do miejsca pobytu, nauki, terapii, pracy, pokrywania kosztów związanych z organizacją i udzielaniem pomocy rzeczowej w formie między innymi środków czystości i higieny osobistej, leków, środków opatrunkowych i sanitarnych, wyrobów medycznych, w tym protez, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. Wszystkie te możliwości są wykorzystywane m.in. w pomocy osobom z niepełnosprawnościami.

Podkreślam również, że osadzeni należący do tej kategorii osób przebywający w jednostkach penitencjarnych mają zagwarantowany dostęp do kształcenia, informacji dotyczących prowadzonych przez szkoły naborów oraz możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Ograniczeniem mogą być tylko przeciwwskazania lekarskie do podejmowania nauki w zakresie kursów zawodowych. Na dzień 31 grudnia 2020 r. 22 skazanych z niepełnosprawnością uczyło się w Centrach Kształcenia Ustawicznego usytuowanych na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych, natomiast w całym 2020 r. 30 skorzystało z oferty kursowej. Jednocześnie zatrudnienie osób pozbawionych wolności w jednostkach podstawowych organizowane jest w sposób umożliwiający zatrudnianie osób z orzeczoną niepełnosprawnością. Skazani z niepełnosprawnością angażowani są również do prac nieodpłatnych na rzecz jednostek celem kształtowania, bądź umacniania nawyku pracy i nabywania kompetencji zawodowych.

W jednostkach penitencjarnych w 2020 r. prowadzono różnorodną działalność kulturalno - oświatową i sportową skierowaną do osadzonych przebywających w izolacji, w tym również osób z niepełnosprawnościami. Skazani z niepełnosprawnością we wszystkich zakładach karnych

i aresztach śledczych mogą korzystać z oferty zajęć dodatkowych, takich jak między innymi przedstawień teatralnych oraz koncertów muzycznych. Znajdują się też biblioteki, w których istnieje możliwość zamawiania książek na podstawie udostępnianego do celi katalogu, co jest szczególnie istotne w przypadku osób z niepełnosprawnością ruchu. W 2020 r. 102 biblioteki oferowały możliwość dostępu do audiobooków. Podkreślenia wymaga również, że w jednostkach penitencjarnych funkcjonują również siłownie wewnętrzne i zewnętrzne, z których 114 jest dostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami.

Jednocześnie nadmieniam, że zgodnie z obowiązującymi przepisami każdy osadzony przy przyjęciu do jednostki penitencjarnej jest badany przez lekarza, który wydaje zalecenia odnośnie dalszego postępowania w tym np. umieszczenia w celi przystosowanej dla osób z niepełnosprawnością, bezpłatnego zaopatrzenia w niezbędne protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz wydaje inne zalecenia dotyczące np. odstępstw od rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminów organizacyjno-porządkowych wykonywania kary pozbawienia wolności oraz tymczasowego aresztowania wynikających z ewentualnych ograniczeń.

Pomimo barier wynikających z sytuacji architektonicznej w jednostkach penitencjarnych funkcjonują wyodrębnione cele dla osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich. Każdorazowo w trakcie modernizacji podmiotów leczniczych funkcjonujących w jednostkach penitencjarnych uwzględniane są potrzeby dostosowania pomieszczeń szpitali, ambulatoriów i izb chorych, w tym dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Służba Więzienna od lat systematycznie realizuje zadania inwestycyjno – remontowe mające na celu poprawę warunków bytowych osadzonych w polskich więzieniach, w tym również, w miarę możliwości finansowych, likwidujące bariery architektoniczne dla osadzonych z niepełnosprawnościami. Przykładem zaangażowania więziennictwa w poprawę bezpieczeństwa w zakresie transportu osadzonych z niepełnosprawnościami ruchowymi jest zakup w 2017 r. taboru samochodów dostosowanych do przewozu osób na wózkach inwalidzkich. Obecnie każdy Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej dysponuje takim pojazdem.

W jednostkach organizacyjnych więziennictwa sukcesywnie podejmowane są dostosowane do realnych potrzeb i możliwości działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami mające na celu likwidację barier architektonicznych również w istniejących obiektach, jak i na terenach im przyległych. W okresie ostatnich 10 lat dokonano szeregu modernizacji, wśród których wymienić można między innymi wyposażenie jednostek penitencjarnych w instalacje dźwigu osobowego umożliwiające transport osób z niepełnosprawnościami, modernizację węzłów sanitarnych w celu dostosowania ich do potrzeb tej kategorii osób, wykonanie szeregu pochylni dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, zmodernizowanie część stanowisk prysznicowych, czy przystosowanie dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami sal rekreacyjnych.

W ramach działań zmierzających do poprawy warunków dla osób z niepełnosprawnościami wszystkie nowobudowane obiekty realizowane są zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane. Podkreślić należy, że przy budowie nowych pawilonów penitencjarnych każdorazowo przewiduje się utworzenie miejsc zakwaterowania dla

tej kategorii osób. Wejście w życie w 2019 r. przepisów ustawy o zapewnieniu dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami nakłada na administracje jednostek penitencjarnych obowiązek podjęcia szeregu działań zmierzających do zapewnienia dostępności obiektów między innymi osobom niepełnosprawnym ruchowo, a także powołania w każdej z jednostek penitencjarnych koordynatorów dostępności. Centralny Zarząd Służby Więziennej nie jest w posiadaniu informacji, czy w każdym areszcie śledczym i zakładzie karnym powołani zostali wskazani wyżej koordynatorzy, niemniej w każdej z jednostek penitencjarnych prowadzone są działania przy uwzględnieniu konieczności dostosowania posiadanej infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,

Informuję również, że w strukturach więziennictwa funkcjonuje Oddział Rehabilitacji Narządu Ruchu w Zakładzie Karnym Nr 2 w Łodzi i Oddział dla Przewlekłe Chorych w Zakładzie Karnym w Czarnem, do których są kierowani osadzeni wymagający zabiegów w trybie szpitalnym lub wymagający z powodu stanu ogólnego, wieku lub niepełnosprawności długotrwałej hospitalizacji. Na przełomie 2016/2017 roku zakończono inwestycję w Zakładzie Karnym w Czarnem, która całkowicie dostosowała obiekt do obowiązujących przepisów i pozwoliła na zwiększenie liczby łóżek dla przewlekłe chorych, którzy z powodu niepełnosprawności wymagają całodobowej opieki. Planowane jest powiększenie bazy łóżkowej dla pacjentów wymagających stałej długoterminowej opieki w ramach modernizacji Szpitala Aresztu Śledczego w Bytomiu, gdzie obecnie z powodu pandemii funkcjonuje izolatorium.

Podkreślam również, że niezależnie od prawnych regulacji określających sposób postępowania z osobami pozbawionymi wolności, w celu zagwarantowania właściwej atmosfery, bezpieczeństwa i porządku na terenie jednostek organizacyjnych, a także w celu osiągnięcia celów wykonania kary pozbawienia wolności, niezwykle istotnym pozostaje nieustanne podnoszenie kwalifikacji zawodowych podległej kadry. W celu właściwego postępowania z osobami z niepełnosprawnościami funkcjonariusze i pracownicy (w szczególności pełniący służbę w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi) stale poszerzają swoją wiedzę w trakcie różnorodnych szkoleń w zakresie rozumienia deficytów osadzonych z różnymi typami niepełnosprawności i sposobów ich przewycięzania. W 2020 r. przeszkolono 7201 funkcjonariuszy wszystkich pionów Służby Więziennej. Na koniec tego roku 56 funkcjonariuszy deklarowało również, że posługuje się językiem migowym.

Informuję przy tym, że zadania Pełnomocnika Dyrektora Generalnego Służby Więziennej do spraw Ochrony Praw Człowieka i Równego Traktowania nie obejmują kompetencji formalno - prawnych do podejmowania decyzji w sprawach działań podejmowanych przez Służbę Więzienną, w tym działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Działania Pełnomocnika, co do zasady, mają charakter doradczy i opiniodawczy oraz informacyjny związany z monitorowaniem rozstrzygnięć uprawnionych organów w przedmiocie potwierdzenia przypadków wystąpienia niepożądanych zjawisk w środowisku służby, w tym dyskryminacji.

Dodatkowo, do zadań pełnomocnika należy m.in. promowanie, upowszechnianie i propagowanie praw człowieka i równego traktowania, opracowywanie i upowszechnianie materiałów edukacyjnych w zakresie ochrony praw człowieka, monitorowanie i koordynowanie działań Służby Więziennej w zakresie zaleceń krajowych i międzynarodowych organizacji

i instytucji powołanych do ochrony praw człowieka oraz przestrzegania zasad równego traktowania funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej, opiniowanie projektów aktów prawnych pod względem ewentualnych zagrożeń naruszenia praw człowieka i równego traktowania, a także współpraca z organami i instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi w sprawach ochrony praw człowieka i równego traktowania. Wszystkie te działania, związane m.in. z gromadzeniem danych na rzecz Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, współpracą z instytucjami rządowymi i pozarządowymi oraz monitorowaniem i przekazywaniem uprawnionym komórkom organizacyjnym rekomendacji i zaleceń w zakresie działań mających na celu m.in. poprawę sytuacji osób pozbawionych wolności z niepełnosprawnościami, były realizowane w ostatnich dwóch latach. Jako jeden z wielu przykładów takich działań można wymienić przedstawienie przez uprawnioną komórkę organizacyjną propozycji działań Służby Więziennej w ramach Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania na lata 2021 – 2023 w zakresie Priorytetu „Dostępność do dóbr i usług”, obejmujących m.in. likwidację barier architektonicznych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej w zakresie potrzeb osób pozbawionych wolności.

Odnosząc się do kwestii wydatkowania środków finansowych na rzecz usuwania barier architektonicznych informuję również, że zgodnie z posiadanymi danymi na zakupy i zadania remontowe obejmujące swoim zakresem między innymi likwidację barier architektonicznych, w 2019 roku wydatkowano kwotę 3 629 204 zł, natomiast w 2020 roku 2 936 902 zł. Powyższe działania obejmowały między innymi: zakupy schodofazów, remonty sal widzeń, budynków administracyjnych, łaźni czy bram wjazdowych na teren jednostki, montaż wind i dźwigów, wykonanie podjazdów, likwidację progów, dostosowanie cel mieszkalnych i węzłów sanitarnych dla potrzeb osób z niepełnosprawnością. Ponadto Służba Więzienna realizowała szereg zadań inwestycyjnych, w których uwzględniono potrzeby tej kategorii osób.

Podsumowując podkreślam, że Służba Więzienna dokłada wszelkich starań aby osoby z niepełnosprawnościami otoczone były właściwą opieką i wsparciem.. Wszyscy osadzeni mają zapewnioną opiekę medyczną adekwatną do stwierdzonych schorzeń i otoczeni są ponadstandardową opieką ze strony personelu więziennego.

Informuję również, że brak bardziej precyzyjnego odniesienia się do poszczególnych wątków wniosku o udostępnienie informacji publicznej jest równoznaczny z tym, że Centralny Zarząd Służby Więziennej nie jest w posiadaniu wnioskowanych danych.

DYREKTOR
Biura Dyrektora Generalnego
Służby Więziennej
ppłk Elżbieta Krakowska

Wykonano w 2 egz.:

1. adresat
2. aa.